

Pola Esperantisto

Esperantysta Polski

MONATA REVUO DE ESPERANTISTA MOVADO EN POLUJO KAJ EKSTERLANDE
MIESIĘCZNY PRZEGLĄD RUCHU ESPERANCKIEGO W POLSCE I ZAGRANICĄ.

WYDAWCY: POLA ESPERANTISTA KLUBO &
ELDONANTOJ: SOCIETO ESPERANTO EN KRAKÓW.

REDAKTORZY PROF. DR. ODO BUJWID — TAD. HODAKOWSKI
REDAKTANTOJ

XXVII JARO. NR. 4

Redakcio kaj
Administracio KRAKÓW, LUBICZ 34.
Abonprezoj ktp. vidu ĉe fino de 1^a tekstoparto.

APRILIO 1933.

Nia tre laborema samideano **Jan Zawada** havigis al ni interesan referaton sub tiu ĉi titolo. Malgrau la graveco de aferoj en ĝi priparolitaj ni ne povis decidiĝi enpresi ĝin originale pro tro troa longeco kaj pro tio, ke ĝi estas verkita en la pola lingvo, kiun ni prefere evitas en nia revuo. Estas ja multaj legantoj, por kiuj P. E. estas la sola praktikilo kaj legajo Esp-a. Ĉu ni povus senigi ilin pri tio? La artikolon (12 maŝinskribitaj paĝoj) resumis esperante nia kunlaboranto (Z).

La Red.

LA PROBLEMOJ DE L' ESPERANTO- MOVADO EN POLUJO.

LA NUNA STATO. Se iu prikonsiderus polan esperantan movadon atentante nun nombron da societoj, li devus esti vere mirigita pro ĝia forto. Ĉar en Polujo krom du centraj organizoj (PED kaj P. E. Instituto) ekzistas du vojevodaj (Silezia kaj de Dąbrowa' a karbobase-no), tri tutlandaj societoj, 30 grandaj rondoj, 31 malpli grandaj kaj 11 polaj centroj de internaciaj societoj kiel UEA, TAGE, TEKA. La cifero de kunorganizitaj esperantistoj estas ĉirkaŭ 3.000 kaj kun neorganizitaj ni povas kalkuli ĉirkaŭ 6.000. Tiel aspektas nombro — kaj kvalito? Por ekkoni ĝin, ni devas atenti eldonan produkton. Ni vidas, ke plej multe oni eldonis esperantajn lernolibrojn (17). Pli malbone aspektas la nombro da vortaroj, kiujn ni havas nur tri: unu de Grabowski jam de longe elĉerpitan, duan de Zawada j. 1929, trian de Guterman 1931. Malgrandaj vortaretoj ĉe lernolibroj kaj ŝlosiloj ne povas esti kalkulataj. Kaj aliaj eldonoj estas en vere bedaŭrinda stato. En propaganda fako neniom, unu adreslibro, unu informlibro, kvin noveletoj el bela literaturo (kaj de tio du eldonis esperantistoj germanaj), unu centra monata gazeto. Tio estas cio, ĉar aliaj malgrandaj gazetoj kiel Ju-na Samideano, Verdaj Fajreroj jam ne ekzistas pro financaj kaŭzoj. La plej granda parto da tiuj publikaĵoj estas eldonita private de esperantistoj. Kaj tio speciale evidentiĝas, ke la rilatoj ne estas bonaj. Tiu laboro apartenas al PED. Se PED. tion eldonus, ni havus ĝis nun cer-

te nur tri lernolibrojn, unuan por inteligentuloj, duan por nekonantaj gramatikon kaj trian por specialaj fakoj t. e. fervojistoj, hotelservistoj k. t. p. Tiamaniere ni povus ŝpari je kostoj de eldono kaj nun cifero de eldono estus ne 50.000 sed 300.000. Krom tio ni havus proporcian al tiu nombro da lernolibroj ciferon da vortaroj, ni havus ne tri noveletojn (sed dekojn) da tradukoj de pola nacia literaturo. Do kiel PED tion ne faris? Kiel respondon oni povas citi kasan raporton de PED, laŭ kiu dum du lastaj jaroj PED ricevis de ĉiuj polaj societoj 200 Zł. por kovri ĉiuj esperantajn bezonojn en nia lando. Oni povas esti certa, ke tiu sumo tute bone pravigas PED-on.

BEZONOJ DE L' MOVADO. Sed ni devas jam esperi, ke alvenas fino de tiu stato. Dum la kvina tutpola kongreso en Lublin ĉiuj substrekadis la bezonon de organizado, bezonon de pligrandigo anima de kuniĝo. Sumante ĉiujn dezirojn kaj proponojn de tiu kongreso, oni povas dividi la taskojn de PED laŭ tri punktoj. I. Problemo de interna organizado kaj financa fako. II. Problemo de ekstera organizado. III. Propagandlaboro de PED. Unuan punkton t. e. problemon de interna organizado kaj financa fako oni atribuas esti zorgo de PED. Ĝi devas memori, ke ĉiuj societoj, rondoj kaj grupoj esperantaj en Polujo estu aliĝintaj al PED kaj pagu kotizon de ĉiuj siaj anoj (minimуме 1 zł. jare) kaj ke ili pagu ankaŭ procenton de aranĝvesperoj. Ankaŭ homoj, kiuj ekinteresiĝis pri esperanto kaj ankoraŭ ne estas organizitaj devas pagi po 1 zł. jare por PED. Kiel ekzemplon oni povas citi ĉi tie kurslernantojn, al kiuj oni povas alkalkuli tiun sumon en kurskotizo. Ĉiu societo devas havi sian propran sliparon de anoj kaj simpatiauloj, kies kopion ĝi devas sendi ĉiujare al PED. Tiu sliparo povus esti tre helpa dum propaganda laboro de lokaj grupoj sub sia protekto, fondi novajn grupojn kaj krei de PED-anoj konstantan komitaton por intergrupaj laboroj. Fine al propagandlaboroj apartenos krei centran Esp. Informan Oficejon, kiu povus sciigi larĝan publikon pri ĉiuj aferoj ligitaj kun esperanto. PED devas estigi Centran Esp. Gazetar-servon, poste konstantan Komisionon por aferoj de plebiscito, kiu reprezentus esperantan movadon en rilatoj kun estraroj de l' ŝtato. Poste PED. devas zorgi pri korespondaj kaj gazetaj kursoj, organizi konstantan esperantan ekspozicion migrantan, Esperantan bibliotekon migrantan. Fine ĝi devas dividi kompetentecojn de PIE kaj Esper. eldona kooperativo, interligi kontakton kun ĝisnunaj esperantaj eldonantoj kaj kunlabori kun diversaj organizaĵoj esperantemaj.

KIELOJ DE EFEKTIVIGO. Kiel ni vidas, la taskoj estas same grandaj kiel necesaj, tamen tutkompreneble, ke ili ne estas fareblaj senmone. La mona parto apartenas al kasisto de PED. kaj dependas de lia energio. Koncerne al sekretaria laboro de PED speciale la sliparo apartenas al la sekretario. Ankaŭ aliaj problemoj de ekstera kaj interna organizadoj estas facile solveblaj; alie ŝajnas esti la propagandlaboro. Estas neeble, ke kvin personoj de Ekzekutiva Komitato de PED povu araĝi tiujn ĉiujn aferojn. Tial estas konsilinde, ke unuopaj societoj prenu je siaj ŝultroj parton da tiuj laboroj kaj ke ili laboru post antaŭa interkonsento kun PED sub ĝia protekto. Kaŭze, ke ili laboros kiel rajtigitoj, respondecaj antaŭ PED, ili laboros bone. Sam-

tempe PED ne havos tro multe da laboro kaj povos trankvile direkti la tutan movadon.

Do centran Esp. Informan Oficejon povus gvidi societoj de Łódź aŭ Białystok. Centra Esp. Gazeta Servo, kiu devas speciale labori en la ĉefurbo, devus aparteni al Pola Esperanta Asocio en Varŝavo; ĉi tie oni povas mencii, ke ĝi havos filiojn kaj korespondantojn en ĉiuj grandaj urboj de l' lando Konstanta Komisiono de PED por interkomuniki kun la ŝtata registaro devas esti en Varŝavo. Ĝia gvidanto prof. dr. O. Bujwid estas en Krakovo kaj vicprezidanto estos en Varŝavo. Pri afero de kursoj pensus P. I. E., kiu devus malfermi en ĉiuj pli grandaj centroj de esper. movado siajn filiojn. Eldonado de libroj apartenus al Esperanta eldona kooperativo en Varŝavo post interkomuniko kun P. E. D. Pri la migranta Biblioteko zorgus Esper. Klubo Filatel. en Varŝavo en sekcio „Szkłane domy“ de Varŝava Loĝeja Kooperativo. La migrantan ekspozicion ni povus disponigi al la ĝisnuna ekspozicio de internacia arto gvidata de esp. delegitaro de Dąbrowa karbobaseno. La laboron de interkomuniko de Esp. grupoj povus akcepti Akad. Esp. Rondo Varsovio aŭ Societo Esperanto en Kraków, kiel estanta en senpera kontakto kun PED.

Tio estas nur proponoj, kiuj povas esti ŝanĝataj laŭ cirkonstancoj kaj bezonoj. Societoj, kiuj ne havas destinitan en tiu projekto laboron ne devas pensi, ke ili estas preterlasitaj. Sur iliaj ŝultroj pezos la tuta loka laboro. Fine oni devus respondi unu riproĉon, kiu certe okazos. Plano estas tro alcentriga. Unue: ĝis nun laboris nur individuoj kaj ni vidas efikojn. Due: la projekto ne estas alcentriga, sed ĝi konsistas en malcentrigo, lasante al ĉiuj fakoj de PED grandegan liberon. Krom tio se individuoj volus labori, certe ili trovus sufiĉe da laboro tradukante artikolojn, novelojn, organizante ekskursojn, prelegojn, propagandante inter siaj konatuloj k t. p.

MALGRANDAJ BILDOJ PRI GRANDA POLUJO.

Pervorte skizas: Jozefo Mátyás, Debrecen, Hungarujo.

Sep monatoj pasis post mia por mi netorgesebla vojaĝado tra Polujo. De tiu tempo mi raportadis en kelkdek da artikoloj, en dekduo da publikaj paroladoj, prezentadoj (ankaŭ lumbilde), aranĝitaj kaj faritaj en mia patrujo: Hungarujo, speciale kaj ĉefe en mia urbo Debrecen.

Mi intencis ankaŭ esperantlingve raportli pri tiu nure peresperanta vojaĝo en iu internacia organo. La redakcio de la Heroldo de Esp. min (post la sendo de la unua raporto) esperigis pri la baldaŭa komunikado de miaj vojaĝopriskriboj.

Bedaŭrinde, lastatempe mi sciigis pri la neverŝajniĝo de la antaŭaj promesoj (rilate la raportpresojn). La porgazeta esperantlingva materialo do restos memoraĵo por mia labloŝranko.

Fine do — laŭ instigo de mia tre kara varsovia samideanino kaj „protektantino“ Halina Weinstein — mi nun provas pordfrapi ĉe la Pola Esperantisto. Eble ne vane. Kuj tiukaze almenaŭ miaj karaj polaj fratoj ricevos en kelkaj bildetoj provizoran skizon de miaj dumvojaĝaj impresoj.

Ni tre dankas, atendante la rapidan alsendon de l' daŭrigo. (La Red.)

ANTAŬ VOJAĜO oni kutimas sin asekuri kontraŭ 4 danĝeroj: 1. lingvaj malfacilaĵoj, 2. senmoneco, 3. ŝtelo kaj 4. kontraŭ krurrompiĝo. Tiun kvardirektan sinprizorgon ankaŭ mi devis ne malatenti.

La unuan problemon mi bonege solvis per Esperanto, ununura „fremda“ lingvo, kiun mi parolas krom mia nacia.

La duan mi moderigis per senpretendeco kaj per Esperanto, t. e. mia „protektantineti” en Warszawa havigis al mi veturkartojn kun 85 proc. rabato.

La trian eventualaĵon — eĉ versaĵojn — mi sendanĝerigis per la malgraseco de mia monujo. La esperantistoj ja estas idealistoj, la idealistoj estas malriĉaj homoj, la esperantistoj do havas malpezan monujon...

Pro la kvara danĝero mi ne devis timi. Ankaŭ tiun eblajn forigis Esperanto, ĉar la esperantistoj ĉie min „portadis sur siaj manplatoj”.

Fine: oni NE kutimas sin asekuri kontraŭ amo. Nu, mi penis malsekvi tiun ĉi „ne-kutimon”. Polujo ja estas tiurilate tre danĝera teritorio!...

* * *

LA DOGANO ĝenerale estas turmentilo por senkulpaj vojaĝantoj. Min — feliĉe — ne tedis la oficialaj ĝenistoj (inter kiuj mi trovis ankaŭ samideanojn en Sianki), ili eĉ estis tre — tre ĝentilaj.

La ĉefaj limistoj ja **formanĝis paketon da bonspecaj vinberoj** en la nova limstacio Sátoraljaŭhely, ĝar tiutempe daŭris doganmilito inter la najbarlandoj kaj oni ne povis enporti fruktojn el Hungarujo, eĉ ne porvoĵajn.

Poste ankaŭ en Prostken la bonnutrita pruso volis malpermesi, ke mi kunvojaĝigu longan stangon da bongusta viandajo (salamio), dirante, ke **mi devas ĝin (tiam ankoraŭ 2 kg-ojn) tuj formanĝi** antaŭ la pluenveturo (!), aŭ: li ne scias kion li okazigos al la salamio...

— **Kompreneble, mi tuj formanĝos la tuton!** — mi diris, dume li ekridetis kaj mi ŝovis ĝin karese en la surtutpoŝon, kie scivolaj, paraĝrafemaj doganistokuloj ne plu havos la honoron renkonti ĝian eminentan Moŝton.

Sed krom tiuj ĉi embarasaĵoj nenie okazis io rimarkinda. La poloj okule trakuris la pakajojn (povas esti, ke ili vidpovas eĉ tra la vestoj, libroj envalizaj, ĉar ili neniam levis tiujn aĵojn, por rigardi pli profunden), la litovoj zorge ĉirkaŭrigardis, palpis, flaris ĉiun enpakajeron aparte, (nur du estis ni pasaĝeroj, ili do havis tempon kaj ne perdis sian esplorem), prusa doganisto (reveture) eĉ helpe portadis mian pezetan valizon, por elmontri simpatian, la ĉeĥoj (reveture) klopodis paroli kun mi hungare, la hungaraj doganistoj ja salutis min kiel retrovititan filon, amike.

Mi traĝuis entute 16 valizesplorojn ĉe la limoj al- kaj reveture.

* * *

LA VALUTAJ MALFACILAĴOJ estis la solaj, kontraŭ kiuj mi ne asekuris min. Antaŭ mia ekveturo el Litovujo, mi havis (ĉar mi devis havi, por eviti la perdojn, kauzatajn de la plurfojaj monŝanĝoj) **kvinpecajn naciajn monojn!** Litovoj, germanoj, poloj, ĉeĥoslovakoj kaj hungaroj. Ĉiun specon mi uzis en sia teritorio kaj per tio mi ŝparis rimarkindan sumeton, krome mi evitis la ofte renkontitan ruzadon de avidaj monŝanĝistoj.

Internacia valuto, alvenu via regno!

* * *

HUNGAROJ EN POLUJO, POLOJ EN HUNGARUJO. Oni ja ne povus detale rakonti pri tio, eĉ ne en pluraj dikaj volumoj.

En Lwów, Przemyśl (precipe), en Kraków eĉ en Białystok ankaŭ mi havis ĝojindajn okazajn paroli kun hungaraj polandanoj. La plurjarcentaj transmigradoj ne ĉesis eĉ post la provizora ĉesigo de la multjarcenta (eĉ jarmila) komuna limo de Hungarujo kaj Polujo.

Ankaŭ Hungarujo estas (kun iometa troigo) plena de poloj, aŭ poldevenaj nomoj, familioj. Ankaŭ unu el miaj iamaj profesoroj: Kornél Leszczyński devenigas sin el la posteuloj de la elmigrinta granda Leszczyński... Li estas ĉiam la unua en la unua vico de la aŭskultantoj dum miaj pripolujaj prezentadoj. Kaj li aŭskultas kun tiom da pia sintransdono kaj plezuro, kvazaŭ pura mielo perlefaladus de miaj lipoj, kiam mi mencias la nomojn de por li sanktaj polaj urboj...

Kaj kiam li ĉetabla „politikadas” kun sia societo en la „Katolika Hejmo” kaj li fervorege asertadas kaj pruvadas la gravan rolon de Polujo ankaŭ por la estontaj tempoj, li ĉiam al- kaj alrigardetas al mi (sidanta ĉe la kontraŭa tavolo), kvazaŭ, li petus aprobon de mia „kompetentula Moŝto”...

* * *

GALICIO, LA „KURBA LANDO“. Jes, ĉe ni oni kutimas titoli Malgrandan Polujon per tiu ĉi alnomo. (La tereno de la montetplena Maĉopolska estas ja fakte ne glata, sed „kurba“.)

La opinioj pri Malgranda Polujo ĉe ni estas ne tro flataj. Tute kompreneble. Ĉar la hungaroj — ĉefe la „amaso“ — konas Galicion preskaŭ nur laŭ la ĝemkantoj de hungaraj fraŭloj, kiujn oni devige soldatservigis dum tre longaj, mizerplenaj jaroj en galiciaj garnizonoj sub aŭstra komando en la pasinta jarcento; aŭ laŭ la rakontadoj de mondilitaj soldatoj, kiuj v'idis en Galicio nur la sangon, la teruron de la hombuĉado, la mizeron, senfundan koton, malpuron kaj pedikon... Pro tio oni teksis en primilitajn rakontojn la ŝercfrazon jam dum la mondmilito, ke oni devus doni Galicion, kiel militan punpagon, al tiu nacio, kiu malgajnis la militon por ke tiu estu ĉagrenita per ĝi porĉiame.

Aliloke mi legis ŝercan sentencon de soldato. Li diras, ke se oni donus almoze Galicion al lama almozulo li certe proteste malakceptus ĝin kaj proponus, ke ĝi estu donata al lia blinda kolego, ĉar tiu ja ne vidas, kion li ricevis.

Sincere konfesante: ankaŭ mi ne atendis tre multe pli alian en Galicio, ol la ankaŭ al mi ofte rakontepentritan bildon. Kaj mi ege kaj tre agrable trompiĝis! Suda Polujo — precipe la Kárpát — regiono — estas korĝojige ĉarma, aminda pejzaĝo, kiu al mi vere tre plaĉis.

Galicio vivas, konstruadas kaj aspekte respegulas la modernan XX-an jarcenton en surprize intensa maniero! Jen mia impresol

Ĝis kaj en Lwów, Przemyśl, Kraków, Wieliczka kaj poste de Przemyśl ĝis Sianki mi povis vidi ankaŭ ke la „Kurba Lando“ estas ne nur modernema kaj plaĉa, sed ankaŭ ĉiurilate benita tero de la Kreinto...

LA PLEJ GASTAMA POPOLO. Oni multe kaj ofte asertadas, ke tiu, aŭ tiu ĝi popolo estas la plej gastama el ĉiuj ceteraj. Oni fame konas ankaŭ la hungaran gastamecon. Nun mi propraserte scias, ke ankaŭ la poloj estas ne malpli gastama popolo, ol kiu ajn, pri gastamo famiĝintaj popoloj de l' mondo.

Tamen mi trovis dum mia longa vojo eĉ pli gastaman popolon, ol la pola, aŭ la hungara. **Jes, la plej gastama popolo de l' mondo estas la landanoj de ESPERANTUJO!** De Lwów ĝis Białystok (kaj ankaŭ plu) min ĉie ĉirkaŭ-karesis la plej vera, plej sindona gastamo de fratkoraj esperantistoj (ne forgesinte ankaŭ la karajn esperantistinojn!). Mi neniam povos forgesi tiujn bonvolajn helpojn (moralajn kaj korpajn), kiuj mian vojaĝon agrabligis kaj sukcesigis.

Aliparte, kiam mi sentis la abundan radiadon de la pola gastamo, tiam mi ĉiuokaze konsciis, ke tiu gastamo rilatas ne rekte al mia sensignifa persono, sed al la **tuta hungararo**, al la hungara nacio, de kiu disigi la polan popolon neniam povos iuj ajn cirkonstancoj, politikaj tendencoj. Kaj nun, kiam per grizaĵa vortoj profunda dankemo estas esprimata de opa hungaro al la poloj, vi sentu, ke en tiu dankvolo enestas la frata manpremo de la **tuta hungararo!**

* * *

LA POLA KUIREJO, precipe la urba, ne tre diferencas de la hungara. Malgraŭ ĉiuj antaŭaj timigoj, la bongustaj polaj manĝaĵoj neniam ĝenis, sed kontraŭe plezurigis mian guston.

La hungaroj manĝas ja kun multe pli da spicaĵoj (papriko, pipro ktp.) kaj multe malpli da laktajaĵoj, sed tiu kuirmaniero pola estas sambongusta, kiel la hungara. Eĉ, verŝajne pli sana. Precipe la tre multspecaj laktoproduktaĵoj, la vere arte preparitaj, milspecaj sendviĉoj ĝojigis min ĉiupaŝe. Mi tre miris pro la ega malmultekosteco de tiaj glutindaĵoj, kiujn oni povas ricevi preskaŭ en ĉiu deka domo en la „**Matenmanĝejoj**“ (Ankaŭ tiuj ĉi lastaj estas polaj specialaĵoj).

La lwówa „precel“ estas proksima parenco de niaj ringbakajoj, nur kun multe pli grasa aspekto kaj kun abunda papavŝutaĵo.

La barĉo (barsĉo) tute konkeris mian — stomakon. Precipe, se oni surtabligis ĝin glacimalvarma. Mi tute ne volas ŝajni flatanta — mi ja malkaŝis sialoke saman opinion, — sed mi nenie, eĉ ne en Kaunas ricevis sambongustan barĉon. La poloj estas verŝajne solaj kompetentuloj kaj fakuloj en la preparafero de la betsupo.

Kaj kiel mi laŭdu ekzemple la bigos'on? Ĝi estas polgusta variaĵo de la ĉe ni ŝatekonata „sikulia-gulaŝo“. Sed en tiu ĉi pola viandabrasikaĵo estas pli multspecaj bongustigiloj. Dank' al mia kara amiko **Józef Kucharz** (Lwów), mi

fine havas la receptojn de tiuj polaĵoj kaj nun mi resorĉas kelkfoje al mi Polujon, almenaŭ sur mia tablo.

En Lwów mi konatiĝis ankaŭ kun la freŝiga trinkaĵo „ruĵa“. La renkontiĝo por mi estis ĉiam tre agrabla.

Mi ne povas prisilenti la polajn alkoholaĵojn. Unuavice pri la bieroj temas. Mi konas ĉeĥajn, germanajn kaj hungarajn bierojn. Sed la polaj bieroj, precipe la lwówa nu kaj ankaŭ la okocima) sukcese konkurencas kun la plej bonkvalitaj bieroj.

Ankaŭ la polaj brandaĵoj plaĉis al mi, ĉar la forteco agrable harmonias en ili kun la bongusto.

Fine mi nepre devas mencii mian plej profundan bedaŭron pro tio, ke en Polujo oni preskaŭ ne trinkas la plej noblan trinkaĵon: la vinbervinon. Jen vidu: ĉe ni (en najbara lando) oni vendas tre bongustan vinon jam por ankaŭ 40—50 fillér-^{oj} (60—75 groŝoj) kaj la saman kvaliton en Lwów, Kraków ktp. oni proponas por 8—10—obla prezo. Kial? Ĉar du doganlimoj baras la vojon ĝis vi kaj tio signifas almenaŭ trifojan (aj kiomoblan?) impostadon. Krome, ankaŭ la perantoj volas vivi...

Same estas la afero ĉe la hungaraj vinberfruktoj, melonoj, prunoj ktp. da kiuj grandan kvanton oni vendadas ĉiuloke, precipe en la pli malsupra Polujo. La plikostiĝo ankaŭ ĉe tiuj estas same 8—10—obla, kiel mi propravide konvinkigis tiutempe.

La doganfaciligoj estus tre necesaj por ambau landoj, ĉar ankaŭ Hungarujo bezonus la polajn teksaĵojn, karbon.

Se la ĝisnubaj doganmuroj persistoj ankoraŭ longe, la poloj tute malekzerĉigos pri la trinkado de fajraj hungaraj vinoj kaj sekve ankaŭ la malnova verselo pri la ĉiaflanka frateco de la poloj kaj hungaroj

— „Węgier, Polak dwa bratanki

I do szabli, i do szklanki“ —

devos suferi ŝanĝon ĉe la lasta vorto. **Kaj tion ni tre — tre bedaŭrus.**

* * *

„POLAK, WĘGIER DWA BRATANKI.“ Tiun ĉi verseton mi lernis de **budapeŝta hungaro** en komforta kupeo inter Stryj kaj Lwów. En Ławoczne ni interkonatiĝis dum la doganesploro. Li venis el la hungara ĉefurbo por pasigi kelkajn semajnojn apud Lwów, en somerumejo de lia iu parenco. Li instruis min pri multaj sciindaj polaĵoj. Neniam homo miris tiel forte pro entrepreno: **vojaĝi tra malproksimaj landoj sen scio de fremdaj lingvoj nur per Esperanto!** Ĉu vere Esperanto estas tiel serioza afero? Ne eble! Kaj li jam anticipe kompatis min pro la min trafontaj malagrablaĵoj. Cetere li komencis vigle interesiĝi pri tiu strangajo, t. e. pri Esperanto.

Kiam nia vagonaro haltis en la tre bela stacio de Lwów kaj min tuj salutis neniam antaŭe viditaj ĉarma fraŭlino kaj simpatiinda sinjoro en tiu stranga lingvo Esperanto, mia kunvojaĝinto ekmiregis. Sufiĉas diri, ke je nia disiĝo (ĉe la angulo de la „Na Błonie“) li ĝemspire diris adiaŭe al mi: **Ho, kiel mi bedaŭras, ke mi ne scias esperante! Sed mi tuj eklernos“** (Li parolas kontentige ankaŭ la polan lingvon)...

De tiuj horoj mi tre multfoje recitadis tiun ĉi verseton, kiam ĉetable mi kore „kunvarmiĝis“ kun afablaj poloj. Jes, tio okazis tre multfoje...

(Daurigota).

KIEL ESTIS EN LYON ?

Fine post la impresoplana restado en Lyon mi estas en la trankvila Montbeliard. La impresoj kaj rememoroj iom ordiĝis, kaj kun ĝojo mi dividas ilin kun vi, karaj legantoj.

En sia Vortaro de Esperanto Kabe diris iuloke, sub la vorto „torturo“ aŭ „turmento“, ke vojaĝi dum varmega tago estas vera torturo — aŭ ion similan, kion cetere mem kontrolu en lia verko. Verel Sed vojaĝi dum la malvarmaj tagoj de vintro, kiam la subbenkaj varmigiĵoj similas al infera fajro, kaj ĉe ĉiu malfermo de la pordo ekblovas glacia vento — tio ĉi estas turmento multe pli granda, kaj ĝi turmentis min tiel efike, ke forlasinte la severklimatan Svedujon sana, mi venis Lyonon kun bela gripo. Feliĉe ne tuj ankoraŭ komenciĝis la laboro, kaj mi havis tempon malsani. Cetere, mi ja malsanis en la gastama hejmo de gesin-

joroj Borel, aŭ, kiel oni kutime nomas ilin en Lyon, Geboreloj. Mi malsanis sub la flugiloj de s-ino Borel, kiu aplikadis al mi diversajn kuracilojn, do en tiaj kondiĉoj la malsano, cetere ne grava, ne estis malagrabla.

Eĉ antaŭ la kurso oni povis antaŭvidi sukceson. Tiom da laboro, tiom da bona volo kaj penado flanke de la organizintoj ne povis ne alporti sukceson. Imagu la gravan radiostaciestron kun impona statur, kiel li persone vizitas oficejojn, magazenojn k. t. p., petante lokigon de kursaj afiŝoj. Pri la laboroj de s-ino Borel mi diros nenion, ĉar sian taskon ŝi ŝatis plenumadi anonime, kaj ŝi grumblus terure, se mi ŝin perfidus. Kaj jen samideano senlaborulo dum frosta nokto disgluas afiŝojn, metante sian tutan koron en tiun laboron, pri kiu oni neniam demandas, kiu ĝin faris jen aliaj, kiuj propagandas, varbas dekstre kaj maldekstre. Fine venas la ĝenerala batalo, la inaŭgura prelego kaj provleciono en la vasta amfiteatro de la lyona universitato. La komenco estis anoncita por la h. 8.30, kun la sekreta intenco komenci plej frue je la 8.45. Sed la sekreta intenco ricevis baton. Jam antaŭ la difinita tempo oni apenaŭ povis eniri la plenegan prelegejon, kaj rezulte la prezidanto, jurprofesoro s-ro Philipp, malfermis la kunvenon je la 8.33, do nur kun triminuta „akademia kvaronhoro“!

Post li prenis la parolon la pola konsulo en Lyon, s-ro Karczewski, kiu en belaj vortoj esprimis simpatian al la ideo de lingvo internacia, poste ricevis la voĉon la aŭtorino de ĉi tiu artikolo, kaj fine sekvis la plej grava punkto de la programo, la provleciono laŭ la Ce-metodo. Tiuj el vi, kiuj ĉeestis la provlecionojn de s-ro Ce antaŭ la Krakova kongreso, memoras sendube la varnon kaj interpreton, kiu regis tiam en la Kopernika salono. Nu, en Lyon estis same varme, same plene, same „forte, kuraĝe kaj elegante“.

La sekvintan tagon, t. e. la 21-an de jan., komenciĝis la regula kurso, kiu daŭris dum tri semajnoj, de la 8.30 ĝis la 10.30 ĉiŭespere. Junaj kaj maljunaj, laboristoj komercistoj, skoltaj, instruistoj, diversaj gravuloj rapidis ĉiutage por ne malfruiĝi al la konversacio kaj kapti bonan lokon. Unu el ili, respektata scienculo, demandita foje pri iu nova teatraĵo, respondis, kvazaŭ mirante la demandon, ke nun li havas tempon por neniam teatraĵoj, ĉar ĉiujn vesperojn li dediĉas al esperanto.

Dum la konversacioj laboris la lernantoj, laboris la gumaj bestoj, kato, hundo, azeno, porko, la kutimaj instrumentoj de la Ce-kurso, laboris ankaŭ fotografaj aparatoj. La gazetoj, kiuj jam antaŭe aperigis favorajn artikolojn, sendis nun siajn fotografistojn, kaj la tuta lyona legantaro povis konstati, ke oni ne blagis, skribante pri tiuj amasoj da novaj adektoj de Esperanto.

Kaj en unu posttagmezo, la 6-an de febr., malgrandan areton da esperantistoj akceptis aŭdienco la urbestro de Lyon, kaj diris kelkajn favorajn frazojn pri Esperanto, en kiu li vidas faktoron de paco. Kaj la urbestro de Lyon estas unu el la plej konataj kaj popularaj viroj de Francujo, Edouard Herriot...

La tri semajnoj venis al la fino. La „modesta“ komence nombro de 144 lernantoj kreskis ĝis 170. Ili parolis, ili komprenis.

Sabate, la 11-an de febr., la lasta vespero de la kurso, la radiostacio Lyon-la-Doua, kiu multe helpis al la propagando, disponigis al mi sian mikrofonon. En la kursejo oni instalas bonan aparaton, tiel ke la kursanoj, speciale ventitaj pli frue, aŭdis mian adiaŭan paroladeton, kaj al miaj ĝentilaj demandoj, „Ĉu vi estas sanaj?... Ĉu vi estas feliĉaj?...“ respondis, kiel kutime, en harmonia floro.

Iom malgaje mi forlasis en tiu lasta vespero la murojn de la Universitato. Por min distri, oni invitis min en la sekvinta tago en la faman marionetan teatron, Guignol.

Se vi demandus iun lyonanon, kio estas en Lyon plej vidinda, certe li rekomendus al vi la Guignol-teatron. Prave. Tiuj, kiuj konas marionetojn nur el foiraj budoj, eble ne imagas, ĝis kia grado de arteco oni povas ilin levi. Sed kiel ajn interese estis rigardi ilin de la flanko de l' publiko, multe pli interese estis iri post la kulisojn. La tuta lyona Guignol estas, oni povas diri, familia entrepreno. Membroj de unu familio verkas la tekstojn, adaptas la muzikon, turnas la lignajn kapojn de la pupoj, ludigas ilin, parolas en ilia nomo, en ilia nomo ridas pro la ruzajtoj de Guignol, pro la spritaĵoj de Gnafron — la du favorataj lyonaj tipoj — aŭ ronkas, kiam ŝaĝa profesoro, elŝovinte sian lignan kapon el balono, faras prelegon — kian! — pri la stratosfero.

Tagon poste okazis adiaŭa kunveno en kafejo. La parolon prenis ankaŭ la lignaj favoratoj de la urbo, Guignol kaj Gnafron, farante de super paravano amuzan dialogon pri Esperanto, kaj poste transdonante sin, kiel belegaj memoraroj, al la forjrantaj instruistino. Cetere, ili ne estis la solaj memoraroj. Sur la tablo, ĉe kiu mi sidis, apenaŭ estis loko por taso kun ĉokolado, kiesodoro miksis sin kun tiu de floroj. Sed la plej ĉarma, la plej agrabla el ĉio estis, ke la esperantaj paroloj sonis el la buŝoj de personoj, kiuj antaŭ tri semajnoj tute ne konis la lingvon, kaj nun per simplaj, sed koraj vortoj salutis sian instruistinn, dezirante al ŝi ĉiam sukcesan laboron por la bela idealo.

Kaj kiam mi forlasis Lyonon, kvankam la tago estis malvarma, miaj okuloj ŝvitis...

Lidja Zamenhof.

IRENA IORENTOWICZ - KARWOWSKA.

LA LASTAJ TAGOJ DE L' AVINJO.

Helenjo vizitis ŝin ĉiutage posttagmeze.

Kelkfoje la ĉambro de l' avino, bela, ĝaja mansardĉambro dronis en ora suno. Kaj kaktos sur neĝaj bretoj, kaj flankkurtenoj el blanka muslino.

La suno lumigis la ĉambron dum printempo, aŭtuno kaj somero.

Sed vintre regis tie varma duonkrepusko kaj flava lumo de la lampo de sub la granda abajuro.

La avino somere kaj vintre ĉiam sidis en apogseĝo apud la forno. Ŝi estis vera antaŭmilita avino en punta kufeto sur blankaj haroj.

Helenjo ofte alportis al ŝi rozon. Ĉiam nur unu rozon, elprenitan el buketo de li.

Carme aspektis la maljunulino kun purpura rozo en vaksa mano.

Helenjo rigardis ŝin ravita kaj mulĝinta, kvazaŭ ŝi dum tiuj momentoj estus solvinta la misteron de l' vivo — de l' komenco kaj fino de l' juneco kaj morto. Ŝi volus demandi la avinon: „dru, kial estas tiel?“. Sed ŝi ne povis timigi la avinon kaj silentis. Ŝi bone memoris la timegon de l' avino sur tombejo dum festo de mortintoj, kiam ŝi demandis, pro kio oni atendas en la vivo ĝajplenajn mirindaĵojn, se malgraŭ tio unu tagon fariĝos mallumo por ĉiam?

Kaj poste herbo kreskos sur ni, ĉu ne, avino?

La vizaĝo de l' avino estis tiel pala kaj timigita, ke Helenjo faris al ŝi akrajn riproĉojn. Kaj tamen...

Kaj tamen, rigardu, avino, ne estas kruco ĉi tie, kaj la tombo estas bele ornamita per floroj kaj benketo staras. Ĉu vi scias, avino, ke la tombo estas ankoraŭ malplena? Kaj ĉu vi scias, ke ĉiudimanche venas ĉi tien paro da ĝemaljunuloj, por preĝi sur ilia estonta tombo?

La avino miregas. Do estas homoj — ŝi murmuretas — estas homoj kun simpla, trankvila koro?

Sed post unu jaro la avino ne plu miras. Ŝajnas, ke ŝi ĉion jam scias.

Fariĝis tio nur tial, ĉar pasis ankoraŭ unu ora somero, kaj ĉar ankoraŭ unu aŭtuno ploris ekster la fenestro. La vizaĝo de l' avino ĉi-vintre fariĝis silenta kaj kvazaŭ inspirita. Ne faris al ŝi ĝojon blanka neĝo kaj nova robo de Helenjo, ne malĝojigis la ĉagrenoj de l' najbarinoj, nek kortuŝis kanteto sur la korto. Ŝajnis vere, ke la avino povas ĉiun demandon solvi, kiel saĝulo.

Helenjo venis ĉiam pli ofte al la avino, ĉar ŝi estis malĝaja. Ne alportis ŝi jam ruĝan rozon, ĉar ŝi ne plu ricevis florojn de li.

Ne ĉagreniĝu — diris la avino — ĉio ĉiam pasas. Guste tial, ĉar estis tro bele.

Helenjo fermis okulojn kaj dolore ekspiris. La okuloj bruldoloris pro longa ploro.

— Kiel vi, avino, estas feliĉa! — ŝi ripetis ofte.

La horloĝo batis senĉese kaj monotone, la kanario en kaĝo de temp' al tempo kantis. Apud la formo kuŝis brungriza kato, el vitra ŝranketo ridetis porcelana dancistino el fabelo.

La avino ne plu povis leviĝi el sia apogseĝo kaj doni al Helenjo facile rompigajn kuketojn. Helenjo mem alportis ilin el la kuirejo kaj manĝis, kiel malgranda, ploranta infano.

Estis tio bonaj horoj, kiam sur mansardo ĉe l' avino oni forgesis pri malpleno de l' tago, pri vana atentado, pri malplenumiĝado de l' revoj kaj sonĝoj.

La vizaĝo de l' avinjo alportis de nenie bonan konsoladon.
Ne estis tiu vizaĝo trancita de zorgoj. Sekiĝinta kaj faldita, ĝi ridetis sune.
Tio tranviligis Helenjon.

— Pri kio vi pensas, Helenjo? — demandis la avinjo.

— Pri li — respondis mallaŭte Helenjo.

Ŝi pensis pri bonaj tagoj, kiuj jam pasis.

Ŝi pensis pri rivero, de kiu vespere iris forta, kapturnemaodoro.

Ŝi estis tiel laca, laca.

— Kiel do oni povas, avinjo, elŝiri el si mem turmenton, kiu tiel la koron premas?

La avinjo glatumas ŝiajn molajn, brilantajn harojn.

— Klopodu forgesi... Ne pensu jam pri li.

Sed Helenjo pensas. Ŝi pensas pri unu posttagmezo somera, kiam la remiloj batis la grizan akvon, ondigis ĝin, forportis.

La manoj streĉiĝis, la muskoloj traŝovas sin kiel malvastaj bantoj ĉirkaŭ glataj ostoj. Ili venis al bordo, eltiris la boaton. La sablo seke kraketas. La unua eksaltis la hundeto kaj ekfuriozis sur la sablo. Kiel rido eksonas!

Septembraĵo matenoj, kie ili estas?

Kaj dum la nokto estis iom malvarme kaj lume, tiel klare. Arĝentiĝas ĉiu folio kaj la luno rondiĝas sur glata, nigre-blua ĉielo. Ili adiaŭas sin ĉe l' sojlo revplenaj kaj feliĉaj.

Oktobro. Tuta mondo odoras per tero.

La piedvojoj estas humidaj kaj sataj. Ciusabate li alveturas al ŝi plena de neatenditaj vortoj, plena de nova ĝojo. Ili iras tra vastaj kampoj, per piedvojoj tra senkulturaj arbaretoj.

Venas de li leteroj, plej karaj en la mondo.

Ciutage fariĝas pli malvarme. Sur belegaj promenejoj pli kaj pli da folioj bruetas sub piedoj.

Fine reveno al la urbo.

Kaj rozoj. Multe da rozoj. Pasas tagoj, plenaj de batanta koro, de ravitaj rigardoj.

Helenjo atendas lin. Ŝi ĉiam estas preta.

Ŝi vivis en sonĝo, sorĉita mondo de l' ekstazo, sed li ne ĉiam estas kun ŝi. Kelkfoje li batalis kun tiu ĉi sorĉo: — Ce vi mi pensas pri aĵoj, pri kiuj mi neniam volas pensi.

Tiam ŝi ekĝenuis antaŭ li, ploris de l' feliĉo kaj amo.

Ŝi volis doni de si ĉion plej bonan. Ĉion perdi aŭ venki.

Kaj ŝi perdis, kompreneble. Tio, ke li rigardis ŝin per siaj belaj okuloj, tiel li rigardis ĉiun kaj ĉie.

Sed kiam ŝi eksciis pri tio, jam estis malfrue.

Multaj tagoj pasis sen li.

Iafoje ŝi demandis lin, atendente sian mortverdikton:

— Cu vi jam min ne amas plu?

— Ne amu min — li respondis — mi ne meritas tion. —

Do fino? Ankoraŭ ŝi lin serĉis. Sed vane.

Li ne plu venis, kaj ne venis rozoj de li.

Kaj ŝi ne povis forgesi. — Kiel fari malpezaj la plumbajn tagojn?

Pasas la tempo. Peza tempo.

Iun tagon tremante ŝi enfalas al la avinjo.

— Ne malesperu kara, ne valoras...

— Sed mi ne plu povas vivi, avinjo, mi ne plu povas — ŝi krias.

— Eble la tempo helpas — diras la avinjo.

— Kial, kial li ne volas min ami? — Ŝi metas kapon sur la genuoj de l' avinjo, kaj aŭskultas vortojn, vortojn de kredo kaj espero: — Forjetu ĉion, Helenjo, kio ne estas Vero. Mi pensas, ke la vivo estas efektive granda harmonio. Do ne malesperu — tio ne estas Vero. Kiam venas por vi tiel teruraj momentoj, do diru al vi mem, ke Dio estas la Bono, ke Dio ĉiam estas ĉe vi. Memoru, ke kun ĉi tiu penso nenio malbona al vi fariĝos.

En ĉiu tempo...

— Kaj en la lasta tago — ŝi murmuris inspire.

Esperantigis el la pola lingvo N. Bertizanka.

EBRIA LUPO.

Fizikon instruis al ni fizikisto. Kutima afero, ĉu ne?

Kaj ni nomis lin — „Lupo“.

Li estis mirakla tipo. Li paroladis ĉiam treege malrapide kaj pridonacis nin per jenaj epitetoj:

— Ci azeno, ci havas lignan kapon kaj iros ludi en cirkon.

Aŭ:

— Pli rapide la elefanto trairas la truon de la ŝlosilo, ol vi atingos la sekvanton klason.

Da tiaj komplimentoj li havis por ni grandan amason.

Kiel mi jam menciis, li estis fizikisto. Kaj li volis, ke ni konu fizikon ne nur teorie, sed ankaŭ praktike. Li faris do kun ni diversajn esplorojn. Li igis nin teni diversajn dratojn, magnetojn kaj aliajn misterajn maŝinojn. Sed tio ne estis almenaŭ malagrabra. De alia tamen flanko, nia plej granda malfeliĉo estis liaj eksperimentoj.

— Se ni prenas — li foje komencis — objekton eĉ tre pezan, ni povas ĝin levi per maldika fadeno, se ni nur tiras malrapide. Rigardu, azenoj: mi levos, kaj ĝi ne disŝiriĝos.

Kaj vere li ektiris malrapide la fadenon, kaj ĝi — disŝiriĝis.

Ni komencis ridi.

— Ne ridu, azenoj. Ĝi estas maltaŭga, tiu fadeno. Ni faros kontraŭan provon. Eĉ se la objekto estas malpeza, kaj la fadeno sufiĉe dika, ĝi disŝiriĝos, se ni tire rapidas.

Kaj vere li ektiris rapide la fadenon — kaj ĝi — ne disŝiriĝis.

— Tute maltaŭga fadeno. Mi faros alian eksperimenton.

Kaj longe li faris misterajn provojn kun ĉiam pli misteraj maŝinoj, kaj de tempo al tempo li diradis:

— Nun vi vidas, ke vi nenion vidas, kaj kial vi nenion vidas, vi tuj ekvidos.

Tiuj „eksperimentaj“ horoj ne apartenis al tro simpatiaj. Vera tragedio estis dum vendredoj, kiam „Lupo“ havis du lecionhorojn. Sed ankaŭ ili havis unu bonan flankon: inter ili estis paŭzo.

Dum unu tiela paŭzo ni eliris el la klaso, kaj tiel ni riparis la sonorilon, ke ĝi ĉesis soni. „Lupo“, kiel kutime restis en la klaso. Li gardis siajn aparatojn. Jam delonge trapas's tempo de la paŭzo. „Lupo“ nervoze rigardadis da horloĝon.

— Ĉu ankoraŭ oni ne sonorigis? Li nin demandis.

— Ne, ankoraŭ ne, sinjor' profesoro...

Post kvin minutoj li denove demandis kaj denove ricevis nean respondon.

Li atendis ankoraŭ kelkajn minutojn. Kaj fine li ekdecidis:

— Tio estas suspektinda. Mi iras demandi sinjoron direktoron. Kaj vi gardu aparatojn.

„Lupo“ forlasis la klason. Ni ne povis resti senmovaj. Kelkaj momentoj da konsilo — kaj ni forprenis la seĝon kaj kaŝis ĝin... sur la forno.

Post kelkaj minutoj venis „Lupo“.

— Jam delonge post sonorado. Tio estas certe via kulpo.

Ni tiom da tempo perdis.

Li cirkairigardis.

— Kie estas la seĝo? ha, azenoj, vi denove, ion faris. Kie estas la seĝo?

Li serĉis tie kaj alie, sed li ĝin ne trovis. Kaj ni — ni faris mirigitajn mienojn, kaj respondis, ke ni nenion scias.

— Eble sinjor' profesoro prenis ĝin kun si... — komencis Zycio.

— Silentu tuj, azenoj! Ekkriis „Lupo“ kolere. Vi certe transŝovis seĝon en alian klason. Sed plu mi tiajn petolojn ve toleros. Mi jam scias kion fari. Mi iros al sinjor' direktoro kaj montros al li, kion vi faracas.

Kaj li vere foriris, kaj, por ke ni ne povu reporti la seĝon, li ŝlosis la pordon de la klaso.

Kelkajn sekundojn poste — kaj la seĝo deprenita de la forno, troviĝis sur normala loko.

Venis „Lupo“ kun la direktoro.

— Estas ja la seĝo — diris direktoro kolere. Ĉu vi estas ebria? Kaj li foriris. Kaj „Lupo“ kun malsaĝeta mieno ripetis kelkfoje:

— Mi ebria, mi...?

NOVAĴOJ EL ESPERANTUJO

GRANDAJ SUKCESOJ DE ESPERANTO.

En Aŭstrujo...

Laŭ la cirkuleroj de kleriga lernejkonsilantaro en Lintz kaj de Landa Lerneja Konsilantaro de Stirio estas Esperanto enkondukita en lernejojn.

...en Grekujo...

Ministro de instruado kaj klerigo P. Petridis sendis al ĉiuj direktoroj de la mezlernejoj cirkuleron, en kiu li ordonas ĉiamaniere plifaciligi la instruadon de Esperanto. La direktoroj devas klarigi al lernantoj la lokon, kiun atingis en nuntempa civilizacio Esperanto, kaj ĝian altan celon.

...en Hispanujo...

Hispana ministerio de publika instruado konsentis al Hispana Esperanto Asocio subvencio de 5000 pesetoj por ampleksigo de Esperanto instruado. Jen belega ekzemplo. Kiam io simila okazos ĉe ni?

...kaj en Italujo.

Itala reĝa Zorganto de la studoj permesis instruadon de Esperanto en veneciaj liceoj.

Z. SEGALOVIC EN „HEROLDO“.

Z. Segaloviĉ festis la 4-an de marto en Varsovio sian 30-jaran verkistan jubileon. Okaze de tio aperis en Heroldo lia „Ĵuro de cigano“ (el la ciklo: „kri-meaj noktoj“) en traduko de s-ano M. Tuler.

NEDERLANDO POR ZAMENHOF — MONUMENTO.

Nederlanda samideano Ir. M. F. Onnen kolektis sumon egalvaloran 1,700 zł. por la Komitato de Zamenhof — Monumento en Białystok. Vere r markinda sumo, atestanta belege pri fervoro de l' kolektinto kaj oferemo de nederlandaj esp-istoj. Ĉiuj samideanoj ŝuldas al samideano Onnen s'nceran dankon.

RECENZOJ PRI „POL-POMERANIO“.

„Espero katolika“ (Nr. 2) kaj aŭstralia „Suda kruco“ (Nr. 148) enhavas recenzojn pri la „Pol — Pomeranio“ de Smogorzewski en esperanta traduko de Grenkamp.

ESPERANTA EKSPOZICIO EN KOŠICE.

La esperantistan ekspozicion okaze de Ekspozicio de tutmonda gazetaro en Košice vizitis 22000. Tra esperanta fako gvidis la ministrojn de internaj aferoj D-ron J. Slavik la prezidanto de Esperanta Klubo en Košice, s-ano J. Friedrich. La ekspozicia katalogo enhavas ankaŭ informan artikolon pri Esperanto de s-ano Friedrich.

Eli.

SPORTO KAJ TURISMO

P. O. S.

Nia jarcento, jarcento de granda vivo, jarcento de elektro kaj negocoj igas nin ĉiam antaŭen. Nia kulturo progresas, nia havaĵo pligrandigas, homo fariĝas de momento al momento pli forta, sed ankaŭ pli laciĝita. Momenton da ripozo, iom da trankvilo — krias nia naturo. Sed la naturo, ne alkitimigita al senokupo, ne toleras la ripozon en trankvilo kaj senlaboro. Ni alkitimigitaj ĉiam al laboro nur laborante povas ripozi. En unua momento tio ŝajnas esti paradokso. Sed tiel ne estas.

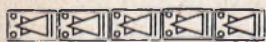
Nia laboro estas plej ofte laboro de cerbo. Ni sidas kutime en fermitaj muroj de oficejoj, ni enspiras malpuran urban aeron, ni „ripozas“ en neaerumitaj kinetoj, en plenaj de cigaredfumo kafejoj. Kaj estas tute kompreneble, ke ni direktiĝas al sporto — al sporto, kiu donas al ni ripozon de la animo, kontentecon, kiu revivigas nin ŝanĝante nin denove je homoj laboremaj kaj labortagaj. La sporto jam nun plenigas preskaŭ la tutan eksterlaboran tempon de la hodiaŭa homo. En la lernejoj, en mezo de ĉiu lecionhoru oni ofertas kelkajn minutojn por gimnastiko. La samo komencas okazi ankaŭ en oficejoj. Ankaŭ pli aĝajn okupas la

sporto. Ni povas vidi homojn 30 — 40 jarajn somere naĝantajn, biciklantajn, ekskursantajn en unuemilaj boatoj. Homo, ne uzanta almenaŭ unu vintran sporton, apartenas al esceptoj. La sporto eniras homamasojn. Sed tiu movado havas ankoraŭ grandan mankon: preskaŭ ĉiujn sportulojn karakterizas unuflankeco kaj dilettantismo. Por tion eviti nia ŝtato kreis „P. O. S.” t. e. ŝtatan sportinsignon, celante evoluon en diversaj sportfakoj kaj volante allogi ĉiujn al sporto. Certe vi diros, ke ekinteresiĝo estas jam sufiĉa — ke studentoj kaj lernantoj estas eĉ tro sportemaj. Estas vero, ke ĝis lernofino ĉe gimnazio ĉiu juna homo havas sufiĉe multe da okazoj por uzi la sporton. Sed dum universitataj studoj, kie la sporto estas tiom pli bezona, tiuj okazoj ĝisnuliĝas. Kaj ĉi tie P. O. S. devas ludi rolon de faktoro ekscianta al konstanta sportlaboro. Por atingi P. O. S. oni devas havi difinitajn rezultojn de ses konkurencoj, kiujn oni povas diversmaniere depende de aĝo kombini. Ekzemple por viroj 21 — 34 jaraj, gimnastiko, salto malproksimen, kurado aŭ naĝado, jetado per la kuglo. Plej bonajn rezultojn devas atingi viroj 21 — 34 jaraj kaj virinoj 21 — 30. Plej malgranda aĝo estas ĉe viroj 15 — 16, ĉe virinoj 17 — 18 jaroj. Fine oni devas menci, ke estas tri kategorioj de P. O. S. bronza, arĝenta kaj ora. Arĝentan oni povas atingi nur havante jam bronzan. Same la oran post la arĝenta. Escepte pli aĝaj personoj (viroj super 35, virinoj super 31) povas en okazo de rezultoj de la unua klaso, atingi senpere arĝentan P. O. S. Kiel do oni vidas homoj mezaĝaj estas speciale favorataj.

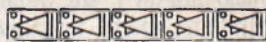
Ĝis nun atingis P. O. S. 170.620 personoj (en jaro 1931 — nur 17.500).

En tio la viroj super 34 jaraj estas nur 7000 kaj virinoj 462.

Z.

F I L M O

LA VIZAĜO DE POLA FILMO.

La unuaj polaj filmoj havis econ, kiu diferencigadis ilin inter ĉiuj aliaj: ilia teknika parto havis tiom da mankoj, ke ĉiu, rigardante tiujn filmojn, tre facile povis fariĝi plej sincera film-malamiko. Ni memoras ĉiujn filmojn „Moraleco de sinjorino Dulska”. Ĝi estis tiom „parolala”, ke ekzemple eĉ kiam la aktoro trinkis vinon, oni ankaŭ aŭdis lian voĉon! (...eble tiam la aktoroj estis... ventroparolantoj?). Kaj okazadis, ke eĉ tute bonan aliparte filmon la publiko dank’ al la teknikaj mankoj ne povis akcepti favore.

Tia estis teknika parto. Sed post ia tempo — cetere sufiĉe longa — ĝi plibonigis tiom, ke tio hodiaŭ jam ne kreas problemon. Sed restas ankoraŭ afero pli grava: la enhavo. Per stranga kuniĝo de cirkonstancoj la polaj filmoj aperadis en periodoj. La unua periodo estis filmoj patriotaj. Estis belega ideo esprimi polan patriotismon en la filmo. Sed se oni produktis kolektive patriotaĵojn (aŭ pli ĝuste: pseŭdo-patriotaĵojn) filmojn nur tial, ĉar tio garantiis kasan sukceson, kaj se oni en la filmoj krom la patriotismo donis nenion plu, tiaj filmoj montriĝis tute senvaloraj. Eĉ unufoje ne mankis en tiuj filmoj soldatoj, milito, bolŝevikoj, k. t. p. Iu malice rimarkis, ke estas tro mirinde, ke la afiŝoj reklamantaj filmojn: „Janko — muzikisto” anoncadis: „La unua pola filmo sen soldatoj”.

La dua periodo estis (ankoraŭ estas) la filmo komedia. El unu ekstremo oni enfalis la duan. La sukceso de unu komedia filmo inklinis la produktistojn denove al la kolektiva produktado: tiufoje komedia. Komenciĝis vera komedimanio. Ĉiuj vere volas ridi, la komedio certe devas okupi taŭgen lokon, sed tio ankoraŭ ne kreas devon produkti speciale nur komediojn, operetojn, k. t. p.

Kaj la tria periodo? Mi timas, ke ĝi denove prezentos sin kiel ia nova manio. Ĉiu filmo povas esti bona: patriota tiom pli. Ankaŭ komedio. Sed tio ja ne povas esti ŝablono. La pola publiko deziras polajn filmojn. Ĝi estis ĝis nun pacienca kaj tolerema. Sed tio ja ne daŭros ĉiam. Sinjoroj reĝisoroj! Ĉu vi ne povas forjeti ŝablonon? „Legiono de la strato” fariĝu por vi ekzemplo. Serĉu novajn vojojn! Tiam la pola filmo okupos indan lokon sur mondaj ekranoj! Eli

ĈU VI SCIAS, KE...

... Anny Ondra, fama ĉeĥa aktorino, Elga Brink kaj ankoraŭ aliaj geaktoroj estas esperantistoj.

... Fama reĝisoro Duvivier alvenas Polujon por filmi sian „Malgrandan reĝon”.

... En Varsovio oni nun projekcias novan polan filmon s. t. „La lasta aven-

GENTILECO.

En unu el apudmaraj pensionoj sur Hel oni disportas ĉe tagmanĝo ĉirkaŭ komuna tablo fiŝojn. La ĝenerala nombro estas kalkulita sufiĉe avare, tiel, ke por du lastaj gastoj sidantaj ĉe la tablo restas sur plado jam nur du fiŝoj, unu granda, alia malgranda. La antaŭlasta gasto prenas por si grandan fiŝon, — por la lasta restas malgranda. Tiu, ekkolerinte, komencas duonvoĉe ion paroli pri „homoj malbone edukitaj, kiuj..." k. t. p. La antaŭlasta gasto interrompas tiun monologon, kaj diras:

— Eble vi pravas, povas esti, ke mi fikondutis, sed kiel vi farus sur mia loko?

— Mi certe prenis pli malgrandan fiŝon!

— Do vi ja havas ĝin! Pri kio temas?

POLLANDA KRONIKO.

BYDGOSZCZ. Plendas iu en Ligilo de la lokaj esperantistoj, ke oni nenion trovas en Pola Esperantisto pri la Bydgoszcza movado. Nu, jes, ĉar la sekretarioj forgesas skribi. Almenaŭ krajonsignu en via Ligilo, kion vi opinias represinda, sed je dio koncize!! (ne imitu aliajn, kiuj pri ĉiu ekstaro kaj sidigo de estraranoj, pri ĉiu „genia" penso amplekse raportas, malgraŭ, ke bonegajn rezultojn vidas nur pasiaj optimistoj).

KRAKÓW. Societo Esperanto aranĝis la 27-an de marto eksterordinaran kunvenon, dum kiu oni prilaboris la ŝanĝon de la statuto. — La 3-an de aprilo okazis gaja vespero s. t. „Internacia rideto". Oni tralegis humorajojn: „Kial vi ne respondas", „Akuzo de Gorgonowa"; „Medicinista esploro"; k. a. En preparo estas literatura kaj muzika vespero.

LWÓW. Nia lerta kaj sperta aranĝanto S-ro Henryk Schnützer okazigis la 28. III. grandastilan vesperon en Sokola gimnazio. Fama opera aktorino S-ino Janina Ginilewicz kantis belvoĉe japanne kaj esperante akompanita fortepiane de profesorino Henryka Sucher. Fraŭlino Marya Hölzel temperamente deklamis belajn poemojn de Jaime Casas. Dr. Julian Zając, akompanita de sia filo Magistro Jan Zając per impona voĉo kantis kaj ĉarmis la aŭskultantojn. Fraŭlino Minuŝka Mantel salutis la ĉeestantojn en la nomo de vienaj esperantistoj. — La lerta aranĝanto de la belega vespero per tondra aplaŭdo estis dankita. (Mi.)

MYSŁOWICE. Post sukcese finita kurso en Myslowice, kiun gvidis s-ro Niedźwiedz, Deleg. de U. E. A. en Szopienice, oni fondis novan grupon, nomatan Esper. Grupo „Elito" Myslowice, kiu por propagandaj celoj ludos la faman opereton „Ho, tiuj fremduloj". Ni petas la esperantistojn de la ĉirkaŭaĵo partopreni ĝin. Ĝi okazos la 7-an de majo en „Hotel Francuski" en Myslowice kun sekv. programo:

Je 12-a ĝis 14-a horo, interkonatiĝaj horoj kun salutparoladoj de opaj grupoj, je 14-a horo okazos kumuna fotografigo, poste kio sekvos koncerto. Je la 16-a horo prezentado de la opereto: Ho, tiuj fremduloj, poste dancado. Ĉiuj esperantistoj estas bonvenataj.

WILNO. En 1932/33 j. V. E. R. A. (str. Mickiewicza 24-l) agadis en treege maloportunaj kondiĉoj kaj en sfero de absoluta milintereso pri Esperanto. Tamen oni sukcesis aranĝi 3 kursojn: por komencantoj gvid. de s-ro J. Nowikow; Ce-metodan, gvid. de s-ro Szyk kaj superan, gvid. de s-ro prof. D. Fajnsztejn (finis 58 personoj). Du fojojn semajne okazis klubaj vesperoj, dum kiuj oni prelegis, diskutis k. t. p. Prelegis s-noj: Fajnsztejn, Dr. Gurwicz, Lesiński, Józefowicz, London, Szyndelmanówna kaj Zaleski. Al la Vilna gazetaro la Rondo de tempo al tempo sendis artikolojn pri la Esp.-movado, pri famaj esp-istoj. La artikoloj estis plejparte presitaj. Plej favora al nia movado estas la gazeto „Kurjer Wileński". En julio 1932 je speciala invito de la Norvega Esp. Ligo la Rondo sendis sian delegitininon s-aninon Est. Szydelman al Norvegujo. La delegitino prelegis okfoje en diversaj urboj de Norvegujo pri „Pollando" kaj „Vilno — forgesita urbo de belartoj". La sukceso, tiel por propagando de Polujo, kiel por propagando de Esperanto estis bonega. Pri tio atestas multaj artikoloj, kiuj aperis en norvegaj gazetoj kaj dankleteroj. Estas menciinde, ke la Vilna vicvojevodo M. Jankowski tre favore rilatis al la vojaĝo. Dank' al la iniciato de la Rondo, okazis la 18. II. 1933 en la Instituto por Komercaj kaj Ekonomiaj Sciencoj prelego de la nigra s-ano, s-ro Kola Ajayi. La prelegon ĉeestis pli ol 100 personoj.

Tradukis s-no M. Józefowicz. La Vilna gazetaro detale raportis pri la prelego. Granda sukceso de la Rondo estas la aranĝo de esp.-kursoj por Wilnaj aŭtomobilistoj. Dank' al s-ro Wierciński, la gvidanto de la kultur-kleriga sekcio ĉe Vilna Profesia Automobilista Asocio la 30. I. 33 prez. M. London prelegis en la Asocio pri la lingvo internacia. Ĉeestis 95 pers.. Depost la prelego okazas 2 kursoj (50 personoj) gvidataj de s-ino E. Szyndelman kaj s-no M. Józefowicz. M. L.

RICEVITAJ GAZETOJ.

(FINO).

La Juna Batalanto. Org. de la Intern. Katol. junul. Movado Red. Dro W. Solzbacher. Köln — Dellbrück Bensberger Markeweg 63. German.

I. S. K. Org. de Intern. de Socialista Kunbatalo Berlin S. W. 19 Inselstr. 8. Red. Willy Eichler.

Telegramo. Ĉiutaga Gazeto. Red. D. Malcev str. Kapitan Rajco n. 98 Plovdiv Bulgarujo.

París - Esperanto. Monata Organo de l Grupo Esperantista Pariza Red. Rene Dubois 130 rue Amelot Paris II.

La Infanaro. Intern. Org. por. Infaneduko. Cet. Red. Den İci İşii 20 Nişi - Gokençoo, Uşigome Tokio Japanujo.

AMERIKO.

Amerika Esperantisto. Eldonata dumonate de la Esperanto - Asocio de Nord - Ameriko Fort Lee N. J., U. S. A. Red. Susmuth J. J.

Argentina Esperantisto. Of. Org. de Argentina Esp Asocio Red. Str. C. Pelegrini 238 Buenos Aires.

Brazila Esperantisto. Of. Org. de Brazila Esp. Ligo. Red. Carlos Domingues. Rio - de - Janeiro praea 15 de Novembro 101.

AUSTRALIO.

La Suda Kruco. Red. Reginald Banham F. B. E. A. Box 731 F. Elizabeth str. P. O. Melbourne.

GAZETOJ PRI KAJ POR ESPERANTO.

Le Phare Medical de Paris Revue mensuelle de Clinique et de la Therapeutique pratique. Franca gazeto kun resumoj en esperanto.

Volkszeitung. Semajna germanlingva Gazeto. Bydgoszcz, Dolina 3. Polujo. Preskaŭ en ĉiu n-ro novaĵoj pri esperanto movado.

Nasz Przegląd, Warszawa. Oftaj artikoloj pri Esper.

Ilustrowany Kurjer Codzienny, Kraków. Ne tre oftaj, sed ĉiam plimultiĝantaj artikoloj pri esperanto.

Poczta. Org. Zw. pracowników Poczty. Tel. i Telefon Rz. Pol. 2 semajna Org. Red. J. Stangreciak, Warszawa Bednarska 25.

DIVERSAĴOJ!

Lyona Foiro Internacia Merkato 9—19 marto 1933. Esperanto fako: Gvidanto Sro Reichard Levin Komercia Del de U. S. A. rue Menestier Lyon.

Oomoto. Organo de Oomoto Movado kaj de U. H. A. Kameoka Kioto-hu Japanujo.

AZIO.

Hinda Esperantisto. Dumonata Red. Liem Tjong Hie, Karangtoeri 66, Semarang Java.

Libero Org. de Sanko Esper. - Grupo, Kioto Japanujo.

La Revuo Orienta, Japana Esper. Instituto, Hongoo-Motomači I Tokio Japanujo.

RECENZOJ.

LA KONFLIKTOJ EN MANĈURIO KAJ SANHAJO.

Malgranda libreto eldonita de U. H. A. (Universala Homama Asocio) en Japanujo, konsistas el tri ĉefaj partoj, nome:

1) Konfliktoj en Manĉurio 2) konflikto en Sanhajo 3) pri la agado de U. H. A. en Ĉinujo.

En la du unuaj partoj estas tre detale priskribita la lasta konflikto en Manĉurio kaj Sanhajo por bone konigi al la legantaro la aspekton de ambaŭ problemoj. Certe, ke Japanoj kiel eldonantoj de tiu-ĉi broŝuro senkulpigas sin

kaj justigas, ke kulpaj estas nur la Ĉinoj kaj !:i nur kaŭzis la konfliktojn. La leganto, traŭginte la libreton devas esti sankte konvinkita, ke ĉio - ĉi estas vero... sed audiatur et altera pars...!

En tria parto ni ekkonas la statuton, regulojn kaj kondiĉojn de aliĝo al U. H. A. Krome estas prezentita la historio de U. H. A. ĝia agado en Japanujo kaj speciale en Ĉinujo dum milito Japan - ĉina. (Disdonado de manĝaĵoj, koncerto por konsolo k. t. p.).

J. O.

RADIOAFEROJ.

Refoje ni enpresas nian radioprogramon, ĉar pasintmonate enŝteliĝis kelkaj eraroj. Ni ripetas, ke la esperantajn programojn disaŭdigas la stacioj en Warszawa kaj Kraków ĉiun duan merkredon je la 22 h. 35 m. ĝis la 22 h. 55 m. Do oni paroladas esperante 20 min., el kiuj 5 estas destinitaj por tiel nomata „**RADIOKESTO**“, dum kiu oni respondas diversajn demandojn, oni informas ktp.

La prelegojn, prilaboritajn de ne-Esperantistoj tradukos kaj parolos s-o Hodakowski.

Ni sukcesis akiri tiel fortan stacion, kiel tiu en Warszawa, sed, por certigi al ni pluan favoron de l' estaro, ni petas nepre ĉiujn konsciajn esperantistojn, precipe eksterlandajn, pri dankskriboj al la estraro. Adresu: **Polskie Radio, Warszawa.**

- 1) 19. IV. s-o dro Chwistek: Spirita kulturo de Polujo.
- 2) 3. V. s-o dro Zborucki: Poloj kaj Pollando iam kaj hodiaŭ.
- 3) 17. V. s-o prof. Bujwid: Kuracaj banlokoj en Pollando.
- 4) 31. V. s-o prof. R. Wacek. Somero en Pollando.
- 5) 14. VI. Koncerto kaj prelego s. t. Belego de la pola muziko. Detaloj sekvos.
- 6) 28. VI. s-o prof. Łempicki: Scienco kaj klereco en Polujo.
- 7) 12. VII. s-o Z. Sobota (blindulo): Protekto al blinduloj en Polujo (la prelego okazos el Lwów, Warszawa).
- 8) 26. VII. s-o T. Hodakowski: Esperanto kaj rolo de poloj en ĝia disvolvigo.

AL ĈIUJ NIAJ ESTIMATAJ ABONANTOJ!

Tiu ĉi numero estas la lasta kiun ni sendas al niaj est. abonantoj ankoraŭ ne pagintaj la abonprezon por la nuna jaro. Ni plej varme petas pri repago de la abonprezo por 1933., grave helpante al ni tradaŭri la nunan malfacilan krizan tempon. Niajn fidelajn abonantojn kaj legantojn ni korege petas propagandi favore al nia gazeto, por ebligi al ni pluan disvolviĝon. Koregan dankon!

PRZEDSTAWICIELE — REPREZENTANTOJ:

Białystok — Esperanta Societo Zamenhofa, Polna 4.

Katowice — Societo de Esperanto Amikoj, Wawelska 3.

Paryż — S. Grenkamp, 117. Bd. Jourdan.

Warszawa — Pola Stud. Esperantista Societo, Leszno 99, m. 5.

PRENUMERATA: rocznie zł. 8.—, półrocznie zł. 4.— Dla Towarzystw i grup espr. (przy przesyłce najmniej 5 egz. pod jednym adresem) prenumerata roczna zł. 6.— Zagranicą: 1 dol. Numer pojedynczy zł. 0.70.

OGŁOSZENIA: 1/2 strony zł. 30.— 1/4 strony zł. 15.— 1/8 strony zł. 10.— Korespondencja: male ogłosz. z 10 słów (prócz adresu) zł. 1.—

REDAKCJO KAJ ADMINISTRACIO: KRAKÓW, LUBICZ 34.

ABONO: jare zł. 8.—, duonjare zł. 4.—. Por societoj kaj grupoj esperantistaj (ĉe sendo de minimume 5 ekz. al unu adreso) jarabono zł. 6.— Eksterlande 1 dolar. Aparta numero zł. 0.70.

ANONCOJ: 1/2 paĝo zł. 30.— 1/4 paĝo zł. 15.— 1/8 paĝo zł. 10.— Korespondado: anonceto de 10 vortoj (krom adreso) zł. 1.—

KONTO P. K. O. NR. 400.000

Do niniejszego numeru załączamy jako bezpłatny dodatek „Aliĝilo“ ma VI. Ogólnopolski Kongres Esperantystów w Warszawie i blankiet czekowy.

Drukarnia L. Gronusia i Ski, Kraków, ul. Stolarska 0.

Redaktor odpowiedzialny Juliusz Kriss.